

AXBOROTNING ZAMONAVIY TARKIBI

Nomozov Xurshid Shavkat o'g'li

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

f.f.f.d. (PhD)v.b. dotsent

nomozovnomozov2@gmail.com

+998914680710

Annotatsiya: Maqolada internet-makonning mohiyati va shakllanishi jarayoni ochib berilgan, undan joy olgan kontentlar tavsiflangan ham mazkur resurslar qo'llanilyotgan sohalar ifodalangan. Internet kommunikativ tarmoq sifatida rivoj topar ekan, turli resurslar evaziga muttasil boyib bordi. Buning ustiga, mazkur resurslardan maqsadga muvofiq foydalanish ko'lami ham kengaydi.

Kalit so'zlar: internet, internet-makonn, ommaviy kommunikatsiya, axborot, veb-sayt, elektron

KIRISH

Asrlar davomida fiziologik ehtiyojlarni qondirish zaruriyati, shaxsiy xavfsizlikni ta'minlash istagi, hatto o'z hohishlarini ro'yobga chiqarish ilinji o'zgalar bilan turli aloqalarni yo'lga qo'yishni taqozo qilib kelgan. Bu aloqalar muayyan axborotlarni yetkazish yoki qabul qilish, tushunish va tushuntirish,sa'y-harakatlarni uyg'unlashtirish, hamjihatlikda faoliyat olib borish va shu kabilar uchun xizmat qilgan. Ehtiyojlar ortgani, hayotiy xavfsizlik shartlari murakkablashgani, inson hohishlari doirasi kengaygani sayin bu aloqalar ham, ularni amalga oshirishga madad beradigan vositalar ham takomillashib boravergan. Sirasini aytganda, telegraf, telefon, gazeta, jurnal, radio, televideniye va shu kabilar ham insoniyat kommunikativ imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida ixtiro qilingan. XX asrning ik-kinchi yarmida internet tarmog'ining vujudga kelishi insoniyatning kommu-nikativ imkoniyatlarni kengaytirish borasidagi sa'y-harakatlari gultojisi bo'ldi.

XX asrning so'nggi o'n yilligi arafasida internet bugungi ko'rinishga kira boshladi. Bunga Yevropa yadro tadqiqotlari laboratoriyasi xodimlari T. Berners-Li va R.Kayo izlanishlari zamin yaratdi. Olimlar Jenevada fao-liyat olib borgan mazkur laboratoriyada 1984-1989 yillarda yirik matnli hujjatlarni izlash, tizimlashtirish, saqlash va uzatish yo'llarini topish bilan mashg'ul bo'ldilar. Izlanishlar natijasi o'laroq ushbu vazifalarni bajarishga qodir bo'lgan dastur yaratildi va taqdim qilindi. Qizig'i shunda-ki, dastavval dasturdan laboratoriyaga dahldor bo'lgan hujjatlarni topish va tizimlashtirish maqsadida foydalanish rejalashtirilgandi. Biroq "World Wide Web" (Umumjahon tarmog'i) deb nom olgan ushbu dastur shiddat bilan ommalasha boshladi va tez orada butun Yevropaga mashhur bo'lib ketdi. T. Berners-Li va R.Kayo 1991-1993 yillarda bildirilgan taklif va tavsiya-lar ustida ishlashga va dasturni takomiliga yetkazishga majbur bo'ldilar[7].

Bugungi kunda internet imkoniyatlaridan foydalanuvchilar soni mis-li ko'rilmagan darajaga yetdi. Milliardlab kishilar internetni kundalik aloqa vositasiga aylantirganlar. Ma'lumotlarga qaraganda, 2012 yilda jahondagi internet auditoriyasi 2,18 milliard kishidan iborat bo'lgan bo'lsa, 2022 yilga kelib bu ko'rsatkich 4,95 milliardga yetgan. Boshqacha aytganda, bugun jahon aholisining 62,5 foizi internetdan foydalanmoqda[9]. Ayni paytda Yevropa aholisining 82,5 foizi, Shimoliy va Janubiy Amerika aholisining 77,2 foizi, Osiyo aholisining 48,4 foizi, Afrika aholisining 28,2 foizi internet xizmatlaridan foydalanmoqda.[10] Ko'rinib turibdiki, internetdan foydalanish imkoniyatlari, bir tomondan, turmush farovonli-gi darajasiga, ikkinchi tomondan, energiya manbalari bilan ta'minlangan-lik darajasiga borib taqaladi. Turmush farovonligining oshishi inter-netdan foydalanish uchun moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirs, energiya ta'minoti optimallasuvi zaruriy infrastrukturani yaratish uchun poydevor yaratadi. Turmush darajasining pastligi, energiya ta'minotidagi uzilishlar internetdan foydalanish imkoniyatlarini cheklab qo'yadi.

Biroq tadqiqot maqsadi internet-makonning shaxs ijtimoiylashuviga ta'siri bilan bog'liq bo'lgani bois bizni masalaning texnik jihatlari qiziqitirmaydi. Internet-makon

mazmuniga diqqatni jamlaydigan bo'lsak, uning asosiy tarkibiy komponentlari quyidagilardan iborat:

Xulosa qiladigan bo'lsak, turli axborotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish imkonini beradigan kommunikativ tarmoq sifatida vujudga kelgan internet XX asr oxiri – XXI asr boshlariga kelib ijtimoiy voqelikning o'ziga xos ko'rinishiga, o'z tavsifi va tarkibiga ega bo'lgan internet-makonga aylandi. Internet-makon – bir-biri bilan aloqada bo'lgan individlar, ijtimoiy guruhlar, tashkilotlar tomonidan kompyuter va boshqa kommunikasion texnologiyalar yordamida yaratilgan va muayyan chek-chegaraga ega bo'lmagan yaxlit tuzilmadir. Uning tarkibi domen nomlari tizimi, elektron pochta xizmati, retranslyatsiya xizmati, telekonferensiyalar xizmati, fayllarni uzatish va arxivlash xizmati, uzoqdagi kompyuterlarni boshqarish xizmati, umumjahon tarmog'i xizmati kabi komponentlarni o'z ichiga olmoqda. Maz-mundorlik va tarkiban murakkablik unga axborot berish, shaxslararo mulo-qotni ta'minlash, imkoniyatlarni birlashtirish, vorisiylikni ta'minlash, ijodiy faoliyatni takomillashtirish funksiyalarini bajarish imkonini bermoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI." *Development and innovations in science* 2.7 (2023): 8-14.
2. Nomozov, Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." *Farg'ona davlat universiteti*,(3) (2023): 67-67.
3. НОМОЗОВ, Х. "ИНТЕРНЕТ-МАКОН ТАЪСИРИДА СОДИР БЎЛАЁТГАН НЕГАТИВ ИЖТИМОЙЛАШУВ ШАКЛЛАРИ." *Философия и право* 26.3 (2023): 232-235.
4. Nomozov, Xurshid. "OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING IJTIMOYIY FUNKSIYASI." *TAMADDUN NURI JURNALI* 1.64 (2025): 253-255.
5. Shavkat o'g'li, Nomozov Xurshid. "INTERNET-MAKON MOHIYATI, GENEZISI VA ZAMONAVIY TARKIBI." *TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'ŌYALAR* 1.2 (2024): 48-51.

6. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYAT IJTIMOIYLASHUVIDA INSTITUTLARI O'RNI VA INTERNET-MAKONNING UNDAGI O'RNI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(2), 83-88.
7. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON KONTENTLARI TA'SIRIDA SODIR BO'LAYOTGAN NEGATIV IJTIMOIYLASHUV SHAKLLARI. *TANQIDIY NAZAR, TAHLILiy TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR*, 1(2), 52-58.
8. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(2), 113-118.
9. Nomozov, Xurshid (2024). JAMIYATDA INTERNET-MAKON RESURSLARIDAN FOYDALANISH SOHALARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(2), 113-118.
10. Shavkat o'g'li, N. X. (2023). AXBOROT XURUJINING O'SMIRLAR HAYOTIGA TA'SIRI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1285-1287.
11. Nomozov, Xurshid (2022). THREATS TO INFORMATION SECURITY IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Gospodarka i Innowacje.*, 22, 229-231.